

ООН ЯК ОРГАНІЗАЦІЯ КООПЕРАЦІЇ

Роль міжнародних організацій в час, коли світове співтовариство стикається з широким колом проблем (зокрема, й юридичного характеру), набуває особливої значимості. З огляду на провідний характер права прав людини як галузі міжнародного права не можна оминути питання діяльності міжнародних організацій в цій сфері міжнародно-правових відносин.

Отже, варто дослідити, у який спосіб з теоретичного боку та чи інша організація може забезпечити розвиток та захист прав людини та який це явище має зовнішній прояв. Звертаючись до доктрини міжнародного права, можна відзначити глибокий ступінь дослідження даного питання, а також плюралізм думок щодо нього. Важливою віхою в міжнародному праві стала серія праць французького юриста-міжнародника Мішеля Віраллі. Його бачення правової природи міжнародної організації в цілому може слугувати основою для розкриття важливих її характеристик в певній сфері міжнародно-правових відносин. Відтак, для визначення ролі ООН в міжнародному праві захисту прав людини можна звернутись до концепції М. Віраллі як теоретичного підґрунтя дослідження.

Власне, як одну з істотних характеристик міжнародної організації професор виділяв її функціональну ознаку. Він встановив поділ організацій на інтеграційні та коопераційні [1, с. 230]. Досліджуючи цю правову природу міжнародних організацій кооперації, професор виділяє наступне: «Організації, функція яких – кооперація, являють собою «суперструктури», їх роль полягає в гармонізації та координації політик та поведінок держав-членів до, врешті-решт, здійснення колективних дій [...]. Організації кооперації залишають неушкодженою фундаментальну структуру сучасної міжнародної спільноти, що складається з суверенних держав. Вони складають інструмент держав, перед тим, як стати самостійними акторами» [1, с. 231]. Висунувши тезу про коопераційну природу Організації Об'єднаних Націй, спробуємо довести дане твердження, проаналізувавши її діяльність в сфері захисту прав людини.

По-перше, на сьогодні ООН дійсно являє собою «суперструктуру», що визначає ступінь поглиблення інституційних зв'язків всередині організації. Система органів ООН досить розгалужена, вони перебувають у тісних взаємовідносинах один з одним. Якщо говорити про власне права людини, то провідним органом в Системі Об'єднаних Націй є Рада з прав людини, що у свою чергу, є допоміжним органом Генеральної Асамблеї. Іншим прикладом може бути Міжнародний кримінальний суд, в Римському статуті якого зазначені види злочинів, що підпадають під юрисдикцію Суду (ст. 5) [2, с. 3].

По-друге, роль ООН в сучасному міжнародному праві захисту прав людини – це підтримання та розвиток співробітництва між державами світу в цій сфері. У цьому вбачаємо, власне, «кооперуючу функцію» організації. Про таку ціль діяльності Організації можна довідатись з її установчого документа – Статуту ООН: «здійснювати міжнародне співробітництво у вирішенні міжнародних проблем економічного, соціального, культурного і гуманітарного характеру й у заохоченні і розвитку поваги до прав людини і основних свобод для всіх незалежно від раси, статі, мови, релігії...» (ч. 3 ст. 1) [3, с. 1].

По-третє, впливаючи з попереднього, ООН не являє собою окреме наддержавне об'єднання на кшталт світового уряду, що керує державами світу. Організація не порушує існуючої структури світового співтовариства, залишаючи провідним актором міжнародних відносин суверенну державу. Підтвердженням цієї думки може бути той факт, що конвенції ООН з прав людини прийняті як результат узгодження волі держав-членів, а не як певне розпорядження наднаціонального органу влади. Відтак, у тексті Конвенції про права дитини (1989 р.) зазначено, що «держави-учасниці ... погодились про нижченаведене» [4, с. 1], але аж ніяк ні «Генеральна Асамблея затверджує наступне...» чи будь-яке інше формулювання, яке б свідчило про одностороннє волевиявлення, результатом якого стало прийняття даного міжнародно-правового акту.

По-четверте, ООН в теоретичному плані не існує окремо від держав-членів, оскільки постає виключно як інструмент координації їх діяльності на міжнародній арені в аспекті захисту прав людини. Безперечно, вона є окремим суб'єктом

міжнародного права, але її функціональна особливість полягає в тому, щоб здійснювати кооперацію дій держав-членів у відносинах, що стосуються захисту прав людини. Це також витікає з вольового аспекту міжнародної організації. Відтак, у тексті Міжнародного пакту про громадянські і політичні права (1966 р.) можна прочитати, що «Держави, які беруть участь у цьому Пакті, ... погоджуються про такі статті...» [5, с. 1]. Той факт, що певна частка прав людини за результатом прийняття наведеного документа стала предметом міжнародно-правового регулювання саме в рамках діяльності ООН, свідчить, що вона є інструментом ефективної координації діяльності держав щодо захисту прав людини.

Отже, з огляду на вищенаведені аргументи, можна зробити висновок, що в сфері захисту прав людини ООН є ефективною з погляду на її функціональну природу в рамках концепції Мішеля Віраллі. Саме кооперація є способом узгодження політик держав-членів ООН в такій мірі, щоб міжнародне право прав людини мало пріоритетне значення як для доктрини, так і для фактичного його застосування сьогодні. Відтак, наведений аналіз демонструє підтвердження коопераційної природи ООН згідно концепції М. Віраллі.

Джерела:

1. Virally M. Le droit international en devenir. Essais écrits au fil des ans. 1990. Presses Universitaires de France. 508 p.
2. Римський статут міжнародного кримінального суду. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588#Text.
3. Статут Організації Об'єднаних Націй і Статут Міжнародного Суду. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_010#Text.
4. Конвенція про права дитини. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text.
5. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text.

Науковий керівник – к.ю.н., доцент, доцент кафедри міжнародних відносин і дипломатичного права Львівського національного університету імені Івана Франка Малига В. А.